

სასამართლო პრაქტიკა

გარიგების მოჩვენებითობის მტკიცების ტვირთი

1. თუ მესაკუთრეს შესასრულებელი აქვს ვალდებულება და ის ოჯახის წევრის სასარგებლოდ ასხვისებს ქონებას, ივარაუდება, რომ ოჯახის წევრებმა იცოდნენ არსებული ვალდებულებისა და ოჯახის წევრის ქონებრივი პასუხისმგებლობისგან თავის არიდების თაობაზე.

2. ვალდებული პირი მოთხოვნის ვადამოსულობისას თავისუფლდება ქონების განმკარგავი გარიგების ნამდვილობის (არამოჩვენებითობის) მტკიცების ტვირთისგან, თუ გასხვისების მომენტში მან არ იცოდა მოთხოვნის ვადამოსულობის შესახებ.

(*ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები*)

სკ-ის 56-ე მუხლი

უმენაესის სასამართლოს 2015 წლის 1 ივნისის განჩინება №აბ-1341-1379-2014

I. ფაქტობრივი გარემოებები

ბანკმა გააფორმა სოლიდარული თავდებობის ხელშეკრულებები პირველ და მეორე მოპასუხეებთან ძირითადი მოვალის (მეწარმე სუბიექტის) ვალდებულების უზრუნველსაყოფად. მოგვიანებით, პირველმა და მეორე მოპასუხეებმა გააჩუქეს მის საკუთრებაში არსებული შპს-ს წილები და გაასხვისეს უძრავი ქონება ოჯახის წევრების სასარგებლოდ. სასამართლომ წარმოებაში მიიღო ძირითადი მოვალის დირექტორის განცხადება გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების დაწყების თაობაზე. ბანკმა სარჩელი აღძრა იმ გარიგებების ბათილობის მოთხოვნით, რომლებითაც თავდებმა პირებმა ქონება განკარგეს. მოსარჩელემ მიუთითა, რომ ნასყიდობისა და ჩუქების ხელშეკრულებები მოჩვენებითაა დადებული, გასხვისების რეალური მიზანი კი იყო ფულადი ვალდებულებებისგან თავის არიდება. მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს და მიუთითეს, რომ მოსარჩელის განმარტება დაუსაბუთებელი იყო და არ დასტურდებოდა სათანადო მტკიცებულებებით. პირველი ინსტანციის სასამართლომ გადაწყვეტილებით, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რაც მოსარჩელემ გაასაჩივრა სააპელაციო წესით. სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა საჩივარი და მიუთითა, რომ მტკიცების ტვირთის მოპასუხეებზე გადატანამდე, მოსარჩელეს, სულ მცირე, უნდა დაედასტურებინა, რომ ა) დამდგარი იყო ძირითადი მოვალის ფულადი ვალდებულებების შესრულების დრო; ბ) ძირითადი მოვალე არ ასრულებდა ამ ვალდებულებას; გ) მითითებული გარემოებების შესახებ

ინფორმირებული იყვნენ თავდები პირები. პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ ვერ შეძლო მისი წილი მტკიცების ტვირთის რეალიზება და ზემოთ ხსენებული გარემოებების დადასტურება. მოსარჩელემ ვერ დაადასტურა ის გარემოება, რომ მოვალემ სასესხო ვალდებულებების გადახდა შეწყვიტა და შეიქმნა კრედიტების დაფარვის საფრთხე. საქმის მასალებში არ იყო წარმოდგენილი შეტყობინების გაგზავნისა და თავდებებისათვის მისი ჩაბარების დამადასტურებელი მტკიცებულებები, ასეთის არსებობის შემთხვევაშიც კი ხელშეკრულებათა მოჩვენებითი ბუნება ვერ დამტკიცდებოდა, რადგან სადავო ქონების განკარგვითი გარიგებები შესრულების ვადაგადაცილებამდე იყო დადებული. სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ სადავო გარიგებების დადებისას ძირითადი მოვალეს სესხის გადახდის ვადა არ გადაუცილებია და, შესაბამისად, მოსარჩელეს არ ჰქონია მოთხოვნის უფლება თავდები პირების მიმართ. ამასთან, ისინი არ იყვნენ ინფორმირებული ძირითადი მოვალის ფინანსური სიძნელეების შესახებ, ხოლო მეორე მოპასუხის (თავდების) მიერ მოვალე მეწარმე სუბიექტის წილის ფლობა საპირისპიროს ვერ დაადასტურებდა. სააპელაციო სასამართლომ განჩინება საკასაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ, მოითხოვა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება. მოსარჩელის განმარტებით, თავდები პირების მიერ ქონების გასხვისება მოჩვენებითი ხასიათის იყო და ემსახურებოდა ბანკის მიმართ არსებული ვალდებულებების შესრულებისაგან თავის არიდებას, ამასთან, მეორე მოპასუხე თავდები იყო ძირითადი მოვალის (მეწარმე სუბიექტის) დამფუძნებელი, ხოლო მეორე – დავა-ვშირებული პირი და ორივე მათგანმა იცოდა ფირმის ფინანსური პრობლემების შესახებ. მოსარჩელემ მიუთითა, რომ ის სამივე გარემოება (შესრულების ვადამოსულობა, მოვალის მიერ შესრულების ვადაგადაცილება, თავდები პირების ინფორმირება მოვალის მიერ შესრულების ვადაგადაცილების შესახებ), რაც სასამართლომ მოსარჩელის მტკიცების ტვირთის მოცულობად განსაზღვრა, დადასტურებული იყო საქმეში წარმოდგენილი მასალებით.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილებულიყო და მიუთითა სასამართლო პრაქტიკაზე – გარიგების მოჩვენებითობის დადასტურება ეკისრება პირს, რომელიც ითხოვს ამ საფუძვლით გარიგების ბათილობას, რადგან იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მოსარჩელე უთითებს გარიგების ერთი მხარის არაკეთილსინდისიერებაზე, ივარაუდება, რომ გარიგების მეო-

რე მხარე მოქმედებს კეთილსინდისიერად, რისი გაქა-
რწყლებაც მოსარჩელეს ევალება. მიუხედავად ამისა, ოჯა-
ხის წევრებს შორის გარიგების დადება იმ პერიოდში, რო-
დესაც ქონების გამსხვივებელს ვალდებულება ჰქონდა შე-
სასრულებელი, უნდა იყოს მიჩნეული იმ ვარაუდის დაშე-
ბის საფუძველად, რომ ოჯახის წევრებისათვის ცნობილია მა-
თი ოჯახის წევრის მიერ ქონებრივი პასუხისმგებლობისაგან
თავის არიდების თაობაზე. ასეთ შემთხვევებში მტკიცების
ტვირთი ეკისრება ქონების შემძენს, მან უნდა ამტკიცოს, რა
გარემოებებმა განაპირობეს გარიგების დადების აუცილე-
ბლობა. საკასაციო პალატამ ცალსახად გამორიცხა იმ პრე-
ზუმციის დაშვება, რომ პირველი თავდებისთვის ცნობილი
იყო მოვალის ფინანსური პრობლემების შესახებ და თავდე-
ბი პირების მიერ სხვა მეწარმე სუბიექტის წილების ფლობა
(იმ პირობებში, როცა მეორე თავდები მოვალე მეწარმე სუ-
ბიექტის პარტნიორი იყო) ამ ვარაუდს ვერ წარმოშობდა.
უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, მეორე მოპასუხის
(თავდების) მიერ დადებული გარიგებების ბათილობასთან
დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის სა-
მართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელი
იყო მისი არასრული ბუნების გამო, რაც ამ ნაწილში საქმის
ხელახლა განსახილველად იმავე სასამართლოსთვის და-
ბრუნების საფუძველი გახდა.

ნინო ქავშაია

გარიგების ბათილობა მისი ამორალურობის საფუძველით

პირისთვის, რომელიც თავდებობის ხელშეკრულების
დადებაზე რამდენიმე თვით ადრე გახდა სრულწლოვანი,
თავდების ვალდებულების დაკისრება ზნეობის ნორმებს
ეწინააღმდეგება და უცილოდ ბათილ გარიგებას
წარმოადგენს სკ-ის 54-ე მუხლისა და 61 I მუხლის
თანახმად.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

სკ-ის 54, 61 I მუხლები

უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 9 თებერვლის
განჩინება საქმე №ას-726-2019

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელესა და მსესხებელ მოპასუხეს შორის გაფო-
რმდა სესხის ხელშეკრულება, რომლითაც მსესხებელმა
იკისრა სიცოცხლის დაზღვევის ვალდებულება სესხის ხე-
ლშეკრულების მოქმედების მთელ პერიოდში გამსესხებლის
მიერ რეკომენდებულ სადაზღვევო კომპანიაში იმ პირობით,
რომ სიცოცხლის სადაზღვევო პოლისით მოსარჩელე იქნე-
ბოდა გამსესხებელი. ვალდებულების უბრუნველსაყოფად

დაიდო თავდებობის ხელშეკრულებები, რომლის საფუძვე-
ლზეც დანარჩენმა მოპასუხეებმა იკისრეს ვალდებულება,
სოლიდარულად დაეფარათ კრედიტორის მიმართ ძირითა-
დი მოვალის დავალიანება მაშინაც კი, როდესაც კრედიტო-
რი არ შეეცდებოდა იძულებითი აღსრულებას ძირითადი
მოვალის მიმართ. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა სასამა-
რთლოში მსესხებელი მოპასუხისა და თავდები მოპასუხე-
ბის მიმართ და მოითხოვა სახელშეკრულებო ვალდებულე-
ბის შესრულება. ერთ-ერთმა თავდებმა მოპასუხემ სარჩე-
ლი არ ცნო და მიუთითა, რომ იგი თავდებობის ხელშეკრუ-
ლების გაფორმებამდე რამდენიმე თვით ადრე გახდა 18
წლის. მისთვის უცნობი იყო იმ ვალდებულებებისა და პასუ-
ხისმგებლობების შესახებ, რაც შესაძლოა მოპყლოდა თა-
ვდებობის ხელშეკრულების გაფორმებას – მისთვის არ ყო-
ფილა სათანადო წესით განმარტებული ხელშეკრულებაზე
ხელმოწერის შედეგები. სხვა მოპასუხეებს შესაგებელი არ
წარუდგენიათ. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადა-
წყვეტილებით სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მსე-
სხებელ და თავდებ მოპასუხეებს მოსარჩელის სასარგე-
ბლოდ სოლიდარულად დაეკისრათ სახელშეკრულებო და-
ვალიანების გადახდა; მოსარჩელეს უარი ეთქვა სარჩელის
დაკმაყოფილებაზე იმ მოპასუხის მიმართ, რომელიც გარი-
გებას სადავოდ ხდიდა. გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმა-
ყოფილებაზე უარის თქმის ნაწილში სააპელაციო წესით გა-
ასაჩივრა მოსარჩელემ. სააპელაციო სასამართლომ საჩივა-
რი არ დაკმაყოფილა და განმარტა, რომ კერძოსამა-
რთლებრივ ურთიერთობებში კერძო ავტონომიისა და თა-
ვისუფალი კონტრაპირების პრინციპის მოქმედების მიუხე-
დავად, გარიგება, რომელიც სამოგადოებაში საყოველთა-
ოდ მიღებულ ქცევის სტანდარტში ვერ თავსდება, ზნეობის
საწინააღმდეგო გარიგებად მიიჩნევა და ბათილია. სკ-ის
54-ე მუხლის არსებობის მიზანს სწორედ იმგვარი გარიგე-
ბების თავიდან აცილება წარმოადგენს, რომლებიც ფორმა-
ლურად კანონსაწინააღმდეგო არ არის, თუმცა, თავისი
არსით, სამოგადოებრივ მართლწესრიგს არღვევს და სამო-
ქალაქო ბრუნვას აფერხებს. მსგავს დავებში შემოწმების სა-
განი არის არა გარიგების მონაწილეთა ქცევა ზნეობასთან
მიმართებაში, არამედ გარიგების შინაარსის მიმართება
ზნეობასთან. სააპელაციო პალატამ მიუთითა, რომ თავდე-
ბობის სადავო ხელშეკრულების გაფორმებისას მოპასუხე
უკვე სრულწლოვანი იყო, თუმცა სადავო ხელშეკრულების
მართლზომიერად მიჩნევისთვის პალატამ საკმარისად არ
ჩათვალა ხელშეკრულების გაფორმებისას მოპასუხის სრუ-
ლწლოვანების ფაქტი. გარიგების დადებაზე სრულწლოვა-
ნების ასაკს მიღწეული პირისთვის მისი გადახდისუნარია-
ნობის დადასტურების გარეშე ისეთი ვალდებულების დაკი-
სრება, რომელიც თავისი შინაარსიდან გამომდინარე ვერ
იქნება მისთვის რაიმე სახის მატერიალური თუ არამატერი-
ალური სიკეთის მომტანი, ზნეობის ნორმებს ეწინააღმდეგე-
ბა და ბათილია სკ-ის 54-ე მუხლის მიხედვით. თავდებობის
განცხადებაში და თავდებობის ხელშეკრულებაში მოპასუხე
სამუშაო ადგილად ელიავას ბაზრობას, პროფესიად კი – მა-
ნქანის ხელოსნობას ასახელებდა, თუმცა საქმეში წარმო-